

That Strange Art was an educational art project for teenagers that commenced at the NGA in the autumn of 2020, unique to the Baltic countries. For the first time in its history, the gallery opened its collections to visitors, not art professionals, inviting young people aged 14–18 to create an exhibition that they would find interesting. The exhibition open from November 12, 2021 to February 6, 2022 *Where are the People?* did more than just reveal what type of art was relevant to young people. They used it and the exhibition's architecture, design and marketing campaign to talk about themselves. The exhibition comprised of many different ideas, their interpretations and strategies of activity. There were moments

when the participants forgot that their overall aim was not to present themselves, but works of art. A total of 26 artists from Lithuania and abroad participated in the exhibition. The works were selected from the LNMA collections, the Lewben Art Foundation, Tartle Lithuanian Art Centre, MO Museum, sixpackfilm.com and private collections. A large part of the works were loaned from artists themselves. During the project, the teenagers acquired knowledge and technical skills about curatorship, architecture, design, marketing, they learned how to cooperate, to "use their own minds to think and to value their own opinions", to discuss and yield if needed, and to pursue their goals even if things don't always go as smoothly as planned.

Moksleiviai Nacionalinėje dailės galerijoje: „Kažkoks keistas menas“

Eglė Nedzinskaitė

Paroda „O kur žmonės?“
Nacionalinė dailės galerija
2021 m. lapkričio 13–2022 m. vasario 6 d.

Projekto mentorės:
Salvinija Cibulskienė, Margarita Kaučikaitė,
Eglė Nedzinskaitė, Aurelija Slapšytė,
Evelina Vasiliauskaitė

Nacionalinė dailės galerija (NDG) 2020 m. rudenį pradėjo unikalų Baltijos šalyse edukacinį meno projektą paaugliams „Kažkoks keistas menas“. Jo metu galerija pirmą kartą atvėrė

savo fondus ne meno profesionalams, o žiūrovams ir kvietė 14–18 metų jaunimą sukurti tokią parodą, kuri jiems patiems būtų įdomi. 2021 m. lapkričio 12–2022 m. vasario 6 d. veikusi paroda „O kur žmonės?“ atskleidė ne tik tai, koks menas jaunimui aktualus. Per jį, taip pat parodos architektūrą, dizainą ir rinkodaros kampaniją jauni žmonės papasakojo apie save. Kaip sakė viena parodoje apsilankiusi mokytoja, „prisiminiau, ką reiškia būti paaugliu. Ir nors nenorėčiau grįžti į tą laiką, dabar dažniau pagalvosiu, kaip jie jaučiasi“.

Projektas prasidėjo nuo ilgų mentorių diskusijų, kokia seka ir kaip turėtų būti organizuojamos projekto veiklos. Rinkodaros specialistė Salvinija

Cibulskienė, architektės Margarita Kaučikaitė ir Evelina Vasiliauskaitė, dizainerė Aurelija Slapšytė ir NDG edukatorė Eglė Nedzinskaitė parengė intensyvią (susitikimai vyko bent kartą per savaitę) tiesioginių ir nuotolinių užduočių, susitikimų su meno lauko profesionalais ir pačiais menininkais, kūrybinių dirbtuvių ir diskusijų programą keturioms parodos kūrimo komandoms: kuratoriams, architektams, dizaineriams, rinkodarai.

Pagal atliktą kūrybinę užduotį ir pateiktą motyvaciją sudaryta projekto dalyvių komanda (23 paaugliai iš 13 Vilniaus mokyklų), susipažinusi su visomis projekto veiklų kryptimis, išsiskirstė į komandas ir toliau dirbo jose:

- kuratoriai turėjo atrinkti kūrinius, sukurti parodos pasakojimą, parašyti parodos tekstus;
- architektai – parodos idėją perkelti į erdvę, sukurti judėjimo trajektorijas ir fizines patirtis parodoje;
- dizaineriai – sukurti vizualinį apipavidalinimą plakatams ir socialinės medijos kanalams, parinkti parodos turinį atitinkančius šriftus ir spalvas;
- rinkodaros komanda – atlikti išsamius būsimos parodos auditorijos tyrimus, stebėti visų dalyvių veiklas ir viešinti užkulsius, pritraukti kuo daugiau lankytojų.

Uždaviniai suformuoti gan aiškiai, tačiau nuo pat pradžių „Kažkoks keistas menas“ buvo eksperimentas, kurio rezultato negalėjo numatyti niekas – nei galerijos vadovė, nei projekto mentorės, nei patys dalyviai. Muziejus kaip institucija turėjo tiesiog pasitikėti jaunais žmonėmis, o mentorės – valdyti kūrybinį procesą, bet daryti kuo mažesnę įtaką paauglių pasirinkimui. Ar tai pavyko, geriausiai atskleidžia vienos iš dalyvių komentaras: „Turėjome labai daug laisvės. Mentorės buvo labiau kaip žemėlapis, kaip gidės ir tikrai paliko mums labai daug vietos viską išsiaiškinti.“

Su paaugliais susitiko ir savo patirtimi dalijosi ne vienas profesionalas: architektai Rokas Kilčiauskas, Petras Išora ir Ona Lozuraitytė, menotyrininkai ir kuratoriai Jurij Dobriakov, Eglė Juocevičiūtė, Elona Lubytė, Eglė Mikalajūnė. Tyrinėti, kaip gali būti konstruojama parodos architektūra, dizainas, kokie tekstai gali ją lydėti, jaunuoliai galėjo NDG, Šiuolaikinio meno centre, Radvilų rūmuose ir kitose parodų erdvėse.

Procesas tikrai buvo nelengvas – vaikai daug dalykų darė pirmą kartą, turėjo rasti kompromisinį sprendimą išklause įvairias nuomones, susitaikyti su tuo, kad ne viską įmanoma įgyvendinti, ir nepararasti entuziazmo ilgame procese.

Ne visi projekto dalyviai įsitraukė vienodai. Vieni buvo aktyvesni, kiti – ne tokie aktyvūs. Dauguma dalyvių minėjo, kad išlaikyti motyvaciją tokiaame ilgame procese nelengva: „Sunkiausia komunikuoti ir suderinti mokyklos, gyvenimo bei šio projekto laiką“, „Sunkiausia atlikti darbus laiku, nepraleisti ir nepamiršti detalių, kuo geriau įgyvendinti idėją“. Vis dėlto kai kurie pasiryžo dirbti ir po parodos atidarymo – sugalvojo kūrybinių dirbtuvių scenarijus ir vedė jas savo bendraklasiams, kitiems mokiniams, į šešis renginius pakvietė visus norinčiuosius. Šios kūrybinės dirbtuvės jaunimui tapo galimybe pamatyti, kaip į jų sukurtą parodą reaguoja lankytojai, pasitikrinti, kaip jie „perskaito“ kuratorių, architektų, dizainerių ir rinkodaros grupės įgyvendintas idėjas. Viena iš dirbtuvėms vadovavusių merginų sakė: „Man tai visiškai nauja patirtis. Pradedant nuo programos, eigos kūrimo iki pat refleksijos po edukacinio užsiėmimo. Pasiruošimo procese atradau naujų niuansų išgirdusi kitų komandų dalyvių pastebėjimus. Vesdama renginį jaučiau atsakomybę – mes pristatome savo darbą, atstovaujame visai projekto komandai ir esame NDG dalis. Mano nuomone, geriausia renginio dalis – dalyvavusiųjų atsiliepimai. Po pirmo renginio į instagramo paskyrą gavome labai daug teigiamų žinučių. Tikrai geras jausmas prisidėti prie tokios veiklos.“

Grupelė dalyvių tęsė darbą ir pasibaigus parodai – rengė parodos ir viso projekto katalogą.

O KUR ŽMONĖS?

Projektas prasidėjo griežto karantino metu, tad parinktas parodos pavadinimas „O kur žmonės?“, rodos, kalba apie konkretų laiką. Kartu – apie paauglystėje daugelio patirtą būseną, kai intensyviai ieškoma atsakymo į klausimus: „kas aš esu šiame pasaulyje?“, „kas yra tikriau – tai, kas viduje, ar kas išorėje?“, „ar yra tokių kaip aš?“. Atėjusius į parodą pasitiko ne vienai kartai atpažįstama Antoine'o de Saint-Exupéry citata iš „Mažojo princo“, tik patvirtinanti, kad į tokius klausimus atsakymo kiekvienas ieško vis iš naujo:

Small white label at the bottom of the painting.

— Man nepatogu.
Būtybė vercia mane susikiurti suvis pasauli
—Ar man viinam būt realybeje nepatogu?

APLINVA IR AŠ ENVIRONMENT AND I

"I don't feel comfortable
Reality makes me withdraw into my own world"
"Am I the only one who doesn't feel comfortable
in this reality?"

<
Paroda „Kažkoks keistas
menas“ Nacionalinėje dailės
galerijoje. Ekspozicijos
fragmentas. Vilnius, 2021
Fot. Gintarė Grigėnaitė,
LNDM

– O kur žmonės? – pasiteiravo pagaliau
mažasis princas. – Šioje dykumoje jautie-
si truputį vienišas...
– Tarp žmonių irgi jautiesi vienišas, – tarė
gyvatė.

Parodos anotacijoje paaugliai rašė: „Kiekvie-
nas asmuo į dalykus žiūri iš savo perspektyvos.
Tam įtakos daro patyrimai, nuogaštavimai ar net
nežinoma ateitis. Kūrinius parodai atrinkome ir
grupavome keletas kuratorių: skirtingo amžiaus,
gyvenantys skirtingose aplinkose. Tad ir į paro-
dos temą pažiūrėjome keliais pjūviais: „Aplinka
ir aš“, „Lemtis“, „AšNeAš“, „Spekuliacijos“, „Po-
kyčiai“. Skyriai iš pirmo žvilgsnio atrodo mažai
susiję, tačiau jie – lyg tarpusavyje besišnekantys
žmonės. Kaip kartais pokalbiuose, parodoje
kviečiame pasiklysti, užsibūti, susikurti savo
vaizdų, pojūčių ir garsų istoriją, įsitraukti ir tapti
ne tik žiūrovais, bet parodos dalimi. <...>

Parodoje siekiame iš skirtingų perspektyvų
tyrinėti žmogaus vidinio ir jį supančio pasaulių
ryšį. Kūriniais, jų išdėstymu ir erdve kūrėme skir-
tingas situacijas, kuriose lankytojai atpažins ir
patirs būsenas, kokių galbūt iki šiol nenagrinėjo
arba nesugebėjo tiksliai įvardinti kitam.“

Architektų komanda papildė: „Žmogaus
vidinio ir išorinio pasaulio susidūrimas. Šia
tema mes rėmėmės ieškodami įvairių uždavinių
sprendimų, tačiau mums, kaip architektams, ko
gero, pagrindinė parodos idėja vis dėlto susijusi
su aplinkos ir žmogaus ryšiu. Labiausiai atsi-
žvelgėme būtent į tai, kaip aplinka veiks žmogų,

Paroda „Kažkoks keistas
menas“ Nacionalinėje dailės
galerijoje. Ekspozicijos
fragmentas. Vilnius, 2021
Fot. Gintarė Grigėnaitė,
LNDM

kaip jis veiks aplinką, kaip jausis joje ir ar ji nebus
papildomas trikdys lankytojui susivienijant su
savo vidumi? Ir tikrai ne ta pati aplinka, apie kurią
kalbame pačioje parodoje. Mūsų aplinka – užuo-
laidos, šviesos, spalvos ir jų atspalviai, me-
džiagos, formos, masteliai ir t. t. Tiesiogiai savo
rankomis žaidėme aplinka ir tik tuomet ieškojome
ryšio ir patys susidūrėme su parodos idėja. Tad
architektų pagrindinė mintis skambėtų kiek
kitaip: „Kokį poveikį žmogui sukuria aplinka.“

„Dizaino komandos pagrindinis siekis, – sakė
jos dalyviai, – buvo sujungti visų komandų norus,
tikslus. Nors mums buvo suteikta kūrybinė laisvė,
turėjome atsižvelgti į kuratorių sugalvotą parodos
temą, derinti savo sprendimus prie architektų
sprendimų: parinktos spalvų paletės, erdvės,
šviesos ir tamsos žaismo. Mūsų kuriami dizainai
turėjo būti informatyvūs, atspindintys kuriamos
parodos nuotaiką, pagal rinkodaros prašymą, jie
turėjo sudominti jaunimą, nes kaip tik tai padėjo
jiems bendrauti socialiniuose tinkluose.“

Kalbėti ne tik apie tai, kas realizuojama parodų
salėje, apie projekto dalyvius, bet dar plačiau – ką
patiria jaunas žmogus, atėjęs į muziejų ir susidū-
ręs su vizualiuoju menu. Rinkodaros komanda
ėmė interviu iš kitų komandų narių parodos kūri-
mo procese, vėliau klausė populiarių tarp jaunimo
muzikantų Luko Pilkausko, Baltojo Kiro, merginų
grupės „Shishi“, ką jie tikėtusi pamatyti jaunimo
rengiamoje parodoje. Galiausiai pakvietė daininin-
kę Gabrielę Vilkickytę tapti parodos ambasadore.
Kūrybinių dirbtuvių su ja metu atsirado „skam-
bantys atvurukai“, kviečiantys pasižiūrėti į atrinktus
parodai kūriniais klausantis Gabrielės dainų.

„O kur žmonės?“ buvo sudėliota iš daugybės
skirtingų idėjų, jų interpretacijų ir veiklos strate-
gijų. Buvo momentų, kai dalyviai pamiršdavo, jog
visų jų tikslas – pristatyti ne pačius save, o meno
kūrinius. Pagrindinį uždavinį kaip orientyrą
tuomet padėdavo išlaikyti konkrečios užduotys
ir terminai. Ypač svarbūs vaikams buvo susiti-
kimai su menininkais. Apsilankymai Žygimanto
Augustino, Alvinės Baurta'os, Lino Jusonio,
Dominyko Sidorovo studijose, tiesioginiai ir nuo-
toliniai susitikimai su Kristina Inčūraite, Vytautu
Jurkūnu, Aurelija Maknyte, Damiru Očko pakeitė
pirmines kai kurių kūrinių interpretacijas ir leido
atidžiau įsižiūrėti į kūrinius, įsiklausyti į menininkų
pasakojimus.

Parodoje iš viso dalyvavo 26 menininkai iš
Lietuvos ir užsienio. Kūriniai atrinkti iš Lietuvos
nacionalinio dailės muziejaus (LNDM) fondų,

„Lewben Art Foundation“, Lietuvos meno pažinimo centro „Tartle“, MO muziejaus, *sixpack-film.com* ir privačių kolekcijų. Didelę dalį kūrinių skolino patys menininkai.

Tapybos, fotografijos, grafikos ir videodarbių kolekciją parodoje papildė vaikų atrinktos citatos iš skaitytų knygų, mėgstamų dainų. Jos eksponuotos ant veidrodinių paviršių, „kad lankytojas parodoje pamatytų ir pats save“. Kaip ir skyrių aprašymai, šie tekstai buvo nedidelės užuominos į paaugliams aktualiausias kūrinių prasmes.

Ne kiekvienas parodos kūrėjas turi galimybę gauti tiesioginį publikos atsaką. Edukacinių renginių ir net parodos atidarymo metu paaugliai nepraleido progos surinkti kuo daugiau menininkų, lankytojų ir vienas kito atsiliepimų. Štai keletas jų:

„Labiausiai įsiminė mėlynos užuolaidos, netikėtas erdvės išdėstymas, priminęs labirintą. Įstrigo gulėjimo vieta. Bet labiau vertinau ne kūrinius, o projekto dalyvių darbą“ (dalyvės mama);

„Keista, kaip paroda privertė pasijusti ne vienai. Atrodo, visi eksponuojami kūriniai atrakinio naujas duris“ (dalyvės draugė);

„Atrodo, kad kažkas paėmė mano mintis, kurių negaliu išreikšti žodžiais, ir užrašė jas čia“ (paauglė apie dialogus – parodos skyrių aprašymus).

PROJEKTO VERTĖ

Šio projekto metu NDG įgijo nemažai naujų išteklių lankytojų. Į kitas galerijos parodas ateinantys dalyviai atsiveda ir draugus, šeimos narius. Tik šie lankytojai, kaip patys sakė, „niekada į parodas nebežiūrės taip pat“. Tiksliau, žiūrės kritiškiau, vertindami ne tik konkretų meno kūrinį, bet ir ekspozicinę erdvę, parodos architektūrą, dizainą, tekstus, vizualinį apipavidalinimą ir net tokias detales kaip kūrinio įrėminimas ar žinios medijose. „Dabar labiau stebiu aplinką ir detales, jaučiu didesnę pagarbą įvairiems meno projektams, darbams.“

Patys paaugliai projekto metu įgijo žinių ir techninių įgūdžių apie kuratorystę, architektūrą, dizainą, rinkodarą, bet svarbiau tai, kad mokėsi bendradarbiauti, „galvoti savo galva ir vertinti savo nuomonę“, diskutuoti ir nusileisti, siekti tikslo, net jei ne viskas iš karto pavyksta.

Meno lauko profesionalams paroda galėjo sufleruoti, ką galvoja jaunoji karta, ką vertina ekspozicijoje ir kas traukia jaunus žmones. Ne vienas menininkas džiaugėsi, kad pamatė savo kūrinį išeksponuotą kaip niekad iki šiol.

Tikrai ne visi, bet galbūt bent keletas iš projekto dalyvių dar pasirodys parodose kaip kuratorius, architektas, dizaineris, rinkodaros specialistas ar menininkas. Ar bent reiklus ir smalsus lankytojas.

Parodos instagramo paskyra
@o_kur_zmones.

Parodos dalyviai:

Žygimantas Augustinas, Irma Balakauskaitė, Alvinė Bautra, Violeta Bubelytė, Vitalijus Butyrinas, Ramūnas Danisevičius, Alfonsas Dargis, Kristina Inčiūraitė, Vytautas Jurkūnas, Linas Jusionis, Gudrun Krebitz, Andrius Kviliūnas, Vitas Luckus, Aurelija Maknytė, Antanas Martinaitis, Rūtė Merk, Henrikas Natalevičius, Tymonas Niesiolovskis, Damir Očko, Vygantas Paukštė, Audronė Petrašiūnaitė, Marija Teresė Rožanskaitė, Edmundas Saladžius, Dominykas Sidorovas, Eglė Vertelkaitė, Ugnė Žilytė.

Projekto „Kažkoks keistas menas“ dalyviai ir parodos rengėjai – kuratoriai:

Ona Akelė, Roberta Alksnytė, Tėja Kalpokaitė, Greta Marvaitė, Marijonas Verbel; architektai: Saulė Andrejevaitė, Enrieta Cicėnaitė, Rovena Karvelytė, Emilija Lanevskaja, Eva Piragyte, Elžbieta Poliakova; dizaineriai: Aneta Beginskaitė, Kasia Bojarun, Lijana Chmilkevičiūtė, Morta Mažeikaitė, Justė Samuolytė, Gabija Stūrytė; rinkodara: Meda Baltramonaitytė, Lukrecija Jurėnaitė, Greta Leigaitė, Urtė Minkevičiūtė, Kamilė Pavlovskaja, Elzė Stanulionytė; projekto mentorės: Salvinija Cibulskienė, Margarita Kaučikaitė, Eglė Nedzinskaitė, Aurelija Slapšytė, Evelina Vasiliauskaitė.

Projektą įgyvendino
LNDM Nacionalinė dailės galerija.

Projektą finansavo
Lietuvos kultūros taryba.

Rėmėjai: EXTERUS, „Fundermax“.

Partneris – LRT.